

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Гордєєва Володимира Анатолійовича «Український народний танець на Поліссі: регіональні особливості лексики», представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство)

Сучасний український культурний простір відкритий для запозичень і синтезу розмаїтих форм та видів мистецтва різних країн світу. При цьому культура має й властивість до збереження своєї національної традиції. Дисертація Володимира Гордєєва презентує процеси розширення ареалу регіональної культури на прикладі поліського танцю, що є частиною українського надбання з лексичним запасом рухів, історично-психологічними нормами і культурно-мистецькими цінностями.

Актуальність рецензованої дисертації вбачаємо у наступних положеннях.

1. Систематизація відомих фактів, розсіяних по танцювальним канонам Полісся, які представляють регіонально-лексичні особливості та перетини із європейськими першоджерелами.

2. Мистецький синкретизм, народно-поетична форма, безупинний час, невгомона енергія, втілені у народному танці, складають основу стилістичного пласта і лексичного наповнення регіональних особливостей поліського танцю. У дисертації й представлено регіональні особливості лексики українського народного танцю Полісся.

3. Звернення дисертанта до поліських танців репрезентує накопичені часом фольклорні інтерпретації виконавськими колективах краю. Тут танці представлені як об'єктивна інформація, мистецтво рухів, пластики, традиції, яке розкриває маловідомі або забуті сторінки української історії.

4. Регіональні особливості лексики танців Полісся розкривають сутність творчої діяльності діючих колективів – ансамблів народного танцю Рівненського Полісся зі шляхами збереження та збагачення автентики у сценічній творчості.

Народний танець окремого природного середовища поєднує в собі регіонально-традиційний одяг, відточені часом рухи, що з'явилися під впливом

музичних інтонацій і місцевих ритмів. Емоційно-почуттєві танцювальні рухи органічно віддзеркалюються у етнонаціональних архетипах, закріплених століттями. Перефразовуючи вислів Дідро про завдання будь-якої творчості, зазначимо складність дослідження Володимира Гордєєва – знайти незвичайне у характерній хореографічній лексиці українського народного танцю на Поліссі та виокремити її регіональні особливості.

Звідси випливає й багатофункціональна мета дослідження: визначити історико-еволюційні, образно-тематичні, структурно-функціональні особливості хореографічної лексики українського народного танцю Поліського *етнорегіону*.

Для цього дослідник обґрунтовує залежність історичних процесів і змін, що торкнулися елементів традиційної лексики та семантики хореографічних образів. Для комплексного дослідження лексики українського народного танцю Рівненського Полісся в широкому історико-культурному контексті дисертанту знадобилося звернення до наукових джерел з початку і до середини ХХ століття, які були доповнені розвідками ХХІ ст.

Такий ракурс дослідження дозволив ввести до наукового обігу етнофольклорні джерелознавчі матеріали задля розширення історичних меж танцювальної культури Рівненського Полісся та встановлення творчих зв'язків із лексикою народних танців європейських країн.

Використовуючи регіональний підхід до вивчення фольклорних традицій народно-сценічного танцювального мистецтва Полісся, у науковій новизні дисертації В. Гордєєва доведено єдність і багатоманітність регіональної культури як взаємодії та взаємовпливу різних духовних практик з лексикою українських народних танців Рівненського Полісся. На думку дисертанта, регіональна лексика вирізняється більш значним проявом поліморфізму, взаємодії зі структурно-образним змістом народних танців прикордонних країн – Білорусі та Польщі.

Крім того, дослідник узагальнив механізми творення регіонально-культурної самобутності, які містяться у прадавніх звичаях краю та унікальності ментально-психологічних якостей місцевого населення на прикладі сучасних творчих колективів, зокрема творчої діяльності ансамблю народного танцю

«Полісянка» та ін. Дисертація В. Гордєєва представила український народний танець як спільну колективну творчість, вписану у регіональний контекст з характерними для неї витоками і сучасною професійною культурою.

Сформульовані у дисертації висновки добре обґрунтовані й переконливо доказові. Дисертація В. Гордєєва відрізняється глибиною аналізу проблем, що є свідомством бездоганного знання її автором ступеня зазначеної проблематики і шляхів подальшого вивчення, вмілого володіння різноманітними методами й прийомами. Крім того, зазначена у дисертації проблематика засвідчує особистий внесок молодого вченого у вивчення українських народних танців з розкриттям регіональних особливостей лексики на прикладі Полісся. Для аналізу української народної хореографії дослідник спирається на основні теоретичні положення про націю як динамічну субстанцію; концепції національного образу світу із взаємопов'язаними чинниками та етнічної ментальності.

Достовірність отриманих результатів аргументована значним об'ємом опрацьованого матеріалу. Вдало використані методи й прийоми аналізу регіональної хореографічної лексики танцювальних колективів (близько двадцяти колективів) стали характеристикою українського народного поліського танцю з регіональними особливостями лексики. Репрезентація художньої творчості цих колективів переконливо транслює процес перетворення, передачі знання і одночасно виконує низку функцій – національну, естетичну, соціальну.

Дисертація В. Гордєєва вирізняється високим ступенем наукової новизни, оскільки вперше в українському мистецтвознавстві та культурології проведено комплексне дослідження лексики українського народного танцю Рівненського Полісся, що розширює та зміцнює загальну творчу палітру в широкому історико-культурному контексті, доповнюючи розробку регіональних проблем української народної хореографії науковцями та роботами хореографів-практиків.

Наукова новизна дослідження В. Гордєєва спрямувала практичне значення роботи із широким впровадженням у діяльність творчих колективів. Результати дослідження можуть бути використані у подальших теоретичних розробках з етнокulturології, теорії та історії українського народного та народно-

сценічного танцю. При формуванні методичних праць з проблем виконавського мистецтва незамінною буде інформація та фіксація регіональної лексики танців Полісся для викладачів, студентів закладів вищої освіти.

Дисертація також може бути затребувана дослідниками, які розглядають на фольклорному матеріалі соціально-етнічні, регіонально-культурні проблеми.

Розглянемо детальніше зміст роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у великій кількості – 250 найменувань.

У першому розділі подано аналіз джерельної бази дослідження, що виявляє багатоаспектність матеріалів історико-культурологічного і мистецтвознавчого аспектів, на яких продемонстрована історична динаміка формування структурно-образних та символічних особливостей хореографічної лексики українського народного танцю. На основі вивчення джерел процесу етнокультуротворення М. Грушевського (мовотворення, ритмотворення тощо), через письменницькі описи танців (Г. Квітка-Основ'яненко, І. Котляревський, Т. Шевченко, І. Франко, І. Нечуй-Левицький, М. Гоголь, М. Кропивницький, Л. Українка), аналізу праць відомих діячів української культури, зроблено висновок про народне мистецтво, танцювальне зокрема, як невід'ємну складову національної культури, значення етноментальності з виробленням колективних архетипів. Особливого значення для формулювання регіональної лексики набувають фольклорно-етнографічні й освітньо-методичні розвідки з проблем українського хореографічного мистецтва.

Аналіз і систематизація мистецтвознавчих досліджень українських вчених, архівних матеріалів, періодичних видань дозволили автору сформулювати методологію вивчення етнонаціональних рухових архетипів, структурно-образних особливостей, символіку хореографічної лексики українського народного танцю в історико-культурологічному і мистецтвознавчому аспектах. Етнонаціональні рухові архетипи відображають систему світоглядних уподобань народу в ретроспективі часу залежно від домінування чинників філософії, міфології, політики, релігії тощо.

Другий розділ дисертації «Історико-етнографічні джерела регіональної лексики українського народного танцю Полісся» охоплює період від перших згадок про Полісся у працях польських хроністів XV-XVI ст., документах Б. Хмельницького, козацьких літописах та науковців XIX ст. (М. Козакевич, В. Кравченко, К. Мошинський, Г. Стельмах, Т. Стецький, С. Таранущенко, П. Чубинський) до сьогодення. Це дає дисертанту підстави до висновків щодо унікальності історико-культурного регіону Рівненського Полісся та взаємопов'язаних факторів – збереження певної архаїчності та консерватизму, відкритістю до білоруських, польських народних традицій, впливу Західного та Середнього (Центрального) Полісся тощо.

Мистецтвознавчий аналіз поліського танцювального фольклору, виконавських форм, проведений у дисертації, надає можливості представити генеруючі ідеї дослідження в синкретичній єдності концептуального, феноменологічного та технологічного компонентів. Автор акцентує увагу на специфічно-регіональній танцювальній лексиці народних танців Полісся, яка збагачується запозиченнями на межі з Білорусією, переінтонуванням або спрощенням на межі з Польщею. Крім того, лексика танців має безпосередній вплив на виникнення оригінальних творів українського народного хореографічного мистецтва.

У третьому розділі дисертації «Тенденції та перспективи розвитку регіональних особливостей лексики українського народного танцю на Поліссі (на прикладі Рівненського Полісся)» автор констатує факти збереження фольклору та збагачення творчості сучасних хореографічних колективів новою тематикою, символікою, стилізацією одягу, емоційно-руховими навантаженнями під впливом часопростору.

Застосовуючи лексичний, синтаксичний, композиційно-архітектонічний види аналізу разом із етнокультурними механізмами становлення і розвитку народно-сценічної хореографії, дисертант доводить цілісність і різнобарвність поліської танцювальної культури. Дослідник порівнює загальнонаціональні танці та виокремлює регіональну специфіку поліських танців за структурно-

змістовими характеристиками і хореографічними компонентами (танцювальними поклонами, запрошеннями, кроками, бігом, рухами тощо).

У дисертації В. Гордєєва аргументовано вивчення специфіки танцювальної лексики Рівненського Полісся з точки зору соціокультурних особливостей регіону, включаючи фестивалі етнічної творчості. У роботі систематизовано хореографічну лексику Полісся за принципом виявлення загальнонаціонального та регіонально-характерного в її специфіці.

Завжди приємно знайомитися із дисертаціями фахівців-практиків. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу В. Гордєєва, вагомість концептуальних положень та їх практичне значення, в дискусійному плані висловимо ряд зауважень і поставимо питання.

Зауваження. Тексти пісень мають бути у додатках, їх забагато у тексті дисертації. Можна зрозуміти, чому внаслідок підготовки до захисту дисертації у списку використаних джерел відсутні дослідження останніх років з питань народної та регіональної хореографії.

Питання. 1. Потребують додаткового пояснення вихідні положення для аналізу української народної хореографії М. Бердяєва, Г. Гачева і Л. Гумільова.

2. Як дисертант застосовує їх до різних інтерпретацій відомих українських народних танців регіону?

3. У дисертації на сторінці 101 йде мова про танець падіспань та його різні похідні. Є посилання на «Танцевальный словарь. URL: <http://dance123.ru>». Прошу пояснити: які регіональні особливості лексики характеризують парний бальний танець «pas despragne Рівненського Полісся»?

4. Ви наголошуєте на тому, що особливістю танцювального фольклору Полісся «можна вважати виникнення жанрових різновидів, в яких тісно співіснують пісенні та хореографічні виразні компоненти». Питання. Навести приклади жанрових різновидів, які з'явилися тільки у хореографії, оскільки пісенна основа буде різною, особливо якщо пісня польська, чеська, білоруська, то звичайно, її переклад вже є інваріантом першоджерела.

Рецензована дисертація представляє перспективні напрями вивчення сучасної української культури, виявляється своєчасним культурологічним мистецтвознавчим дослідженням, у якому зібраний та систематизований важливий дискусійний та оригінальний матеріал з проблем української танцювальної культури Рівненського Полісся з лексикою народних танців сусідніх країн.

Таким чином, приходимо до обґрунтованої висновку, що дисертація Гордєєва Володимира Анатолійовича «Український народний танець на Поліссі: регіональні особливості лексики», цілком відповідає вимогам МОН України щодо предметного змісту та методологічної значущості дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). Автореферат дисертації та публікації за її темою повною мірою віддзеркалюють зміст дослідження.

Отже, Гордєєв Володимир Анатолійович заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри академічного і
естрадного вокалу та звукорежисури
Национальної академії керівних
кадрів культури і мистецтва

РАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА
ПІДПИС ЗАВІДУЮЧОГО

Афоніна О. С.

О. М. Маланченко

Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефанива
Вх. НДОР № 020215/576
13. 08. 2020